

Araştırma Makalesi / Research Article

**Türkiye’de Okaliptüs Yetiştiriciliği ve Okaliptüs Ormanlarının
Yaygınlaştırılması (1936-1945)***Eucalyptus Cultivation in Turkey and the Spread of Eucalyptus Forests (1936-1945)*Neslihan BOLAT BOZASLAN¹

Geliş/Received: 29/04/2025

Kabul/Accepted: 12/11/2025

Öz

Okaliptüs yetiştiriciliği, Türkiye’de özellikle son yüzyılda önem kazanan bir tarım ve ormancılık faaliyetidir. Okaliptüs ağaçları, hızlı büyüme özellikleri ve çok yönlü kullanım alanları nedeniyle ülkemizde kıyı bölgelerde yaygın olarak yetiştirilmektedir. Bu ağaç türü, başta kâğıt endüstrisi olmak üzere kereste, mobilya ve hatta tıbbi amaçlarla kullanılmaktadır. Bu özellikleri Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren fark edilmiş ve tarımı yapılmaya başlanmıştır. Çünkü Cumhuriyet ilan edildiğinde memleketin bütün kaynaklarının doğru kullanımı ve doğru yönetimi esası benimsenmişti. Hem insan gücünün doğru sevk ve idaresi hem de yer üstü ve yer altı kaynaklarının kullanımında dikkatli olunmalıydı. Yer üstü kaynakların en mühimlerinden biri olan ormanların muhafazası, memleket yararına sunulması ve en temel ihtiyaç kalemlerini ihtiva eden orman sanayisine kaynak temin edilmesi gerekiyordu. Fakat memleket genelinde orman örtüsü %12 civarındaydı. Hem orman varlığını muhafaza etmek hem de yeni kurulan ülkenin imar ve inşası için lazım gelen orman ürünlerinin temini maksadıyla araştırmalar başlatıldı. Yapılan araştırmalar neticesinde orman mevcudiyetine zarar vermeyecek, kaliteli kerestesi olan, kolay yetişen ve memleketimizde birçok bölgede yetişebilen okaliptüs ağacının yaygınlaştırılması uygun bulundu. İlk olarak Tarsus’ta okaliptüs ormanı oluşturulmuş daha sonra Ege ve Akdeniz kıyılarında okaliptüs ormanları meydana getirilmiştir. Sürdürülebilirlik açısından da önemli olan okaliptüs ormancılığı endüstriyel ormancılığın ülkemizdeki ilk uygulaması olması bakımından dikkate değerdir. Okaliptüs ormancılığının yaygınlaşması aynı zamanda kırsal kesimde de istihdam kapısı olmuştur. Bu çalışmada Türkiye’de okaliptüs yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması uygulamaları arşiv belgeleri ışığında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman, orman endüstrisi, maden arama, okaliptüs yetiştiriciliği**Abstract**

Eucalyptus forestry has become an important agricultural and forestry activity in Turkey, especially in the last century. Eucalyptus trees are widely grown in coastal areas of our country due to their fast growth characteristics and versatile usage areas. This type of tree is primarily used in the paper industry, as well as for lumber, furniture, and even medical purposes. These features were recognized since the early years of the Republic, leading to their cultivation. This is because, when the Republic was declared, the principle of the proper utilization and management of all the country’s resources was adopted. Careful management of both human resources and the use of surface and underground resources was essential. The protection of forests, one of the most important surface resources, needed to be ensured for the benefit of the country, and it was necessary to provide resources to the forest industry, which includes the most basic necessities. However, the forest cover across the country was around 12%. Research was initiated to preserve forest assets and to supply the forest products needed for the construction and development of the newly established country. As a result of the research, the eucalyptus tree was found to be suitable as it could be cultivated widely in many regions of our country, had high-quality lumber, and could be grown without harming existing forest stocks. Eucalyptus forests

¹ Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ana Bilim Dalı. E-mail: bolat@gantep.edu.tr

were first established in Tarsus and later in the Aegean and Mediterranean coasts. Eucalyptus forestry is noteworthy as it is the first application of industrial forestry in our country, which is also significant in terms of sustainability. The spread of eucalyptus forestry has opened up employment opportunities in rural areas. This study examines how and why eucalyptus forestry has become widespread in Turkey in light of archival documents.

Keywords: Forest, forest industry, mineral exploration, eucalyptus cultivation.

1. GİRİŞ

Hızlı büyümesi ve çok yönlü kullanım alanları sayesinde ekonomik olarak cazip bir ağaç türü olan okaliptüs, ülkemizde Ege ve Akdeniz başta olmak üzere pek çok bölgede yetiştirilmektedir(Öztürk, 1998). Çevresel ve ekonomik unsurlar açısından oldukça faydalı bir tür olan okaliptüs ağacı kerestecilik, arıcılık, aromatik yağ, erozyon kontrolü ve süs bitkisi olarak yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Yüksek miktarda su emme kapasitesi sayesinde sivrisineklerin üreme alanları olan bataklıkların kurutulması ve sıtmanın yayılmasını önlemedeki etkisi büyüktür. Bu haliyle halk sağlığı açısından önemli bir bitkidir. Hızlı büyümesi ve kaliteli kerestesi ile orman endüstrisi açısından önemlidir. Doğal orman varlığının muhafazasına ve devamlılığına katkı sağlamaktadır (Boydak vd., 2007).

Sıtma ile mücadele etmek amacıyla 19. Yüzyıldan itibaren ülkemizde dikilmeye başlanmış olan okaliptüs, Cumhuriyetin ilanından sonra endüstriyel olarak üretilmeye başlanmıştır. Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kurulması ile önemi artmış odun ve kâğıt sanayisi için hayati bir hammadde kaynağı olmuştur. Devletimiz bu alandaki ihtiyacı karşılamak için okaliptüs ormanları oluşturma çalışmaları başlatmıştır. Bu ormanlar sayesinde hem bölgesel istihdam alanı oluşturulmuş, hem de orman endüstrisinin hammaddesi olan kereste ihtiyacı karşılanarak bu alanda dışa bağımlılık büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır(Konukçu, 2001).

Okaliptüs yetiştiriciliği ekonomik açıdan verimli olmakla birlikte çok su tüketmesi nedeniyle bir takım çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle okaliptüs yetiştiriciliğinde sadece ekonomik ve ticari faktörlerin değil, aynı zamanda arazinin hidrolojik ve ekolojik yapısının da derinlemesine analiz edilmesi gerekmektedir (Öztürk vd., 1999).

Ülkemizde okaliptüs bitkisine yönelik çalışmalar daha çok fen ve mühendislik alanları çatısı altında irdelenmiş, sosyal bilimlerden bu alan yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışmada okaliptüs ormanlarının ülkemizde oluşturulup yaygınlaştırılması ve bir devlet politikasına dönüştürülmesi arşiv belgeleri ışığında incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyete Türk devletinin orman ve ormancılık politikasına bakışının bir tezahürü olan Okaliptüs yetiştiriciliği ve ormancılığını konu edinmektedir. Çalışmamız Cumhuriyet döneminde bir yandan orman varlığının muhafaza edilmesi diğer yandan da sanayi için lazım olan kereste ve diğer orman ürünlerinin temini için dışa bağımlı olmadan malzeme temini arayışlarını ve bunun neticesinde okaliptüs ormancılığına yönelik sürecini anlatmaktadır. Bu çalışma yapılırken tarih araştırmalarında kullanılan usul ve yöntemler kullanılmıştır. Buradan hareketle konu belirlenip sınırlandırılmıştır. Konu ile alakalı bibliyografik eserler taranmıştır. Buradan elde edilen verilerden eser fişleme yöntemi ile notlar alınmıştır. Konu ile alakalı makaleler incelenmiş yine fişleme yöntemi ile notlar çıkarılmıştır. Devlet Arşivleri web sitesine erişilerek Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi ve Osmanlı Arşivi seçilerek konuyla ilgili arşiv belgelerinin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bulunan belgeler incelenmiş, fişlenmiş ve diğer fişleme dosyalarına yerleştirilmiştir. Hazırlık aşamasının tamamlanmasının ardından yazım aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada, fişler gözden geçirilmiş, konularına göre gruplandırılmış ve tarihi metin yazım yöntemleri çerçevesinde yazım başlamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

2.1.Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma veYayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmada kamuya açık bir kaynak olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi ve Osmanlı Arşivindeki belgeler tahlil edilmiş ve doküman analizi tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

3.1.Osmanlı Devleti Döneminde Ormana Bakış ve Okalıptüs Yetiştiriciliği

Anavatanı güney yarım küre olan okalıptüs 10-42 derece paralelleri arasında Tasmanya, Avusturalya, Yeni Gine gibi bölgelerde yayılma göstermektedir. Günümüzde kuzey yarım kürede de yayılarak 40 derece kuzey paraleline kadar görmek mümkündür(Bernhard 1937). Ülkemize ilk defa 1885 yılında gelmiştir(Özgün: 10). Adana- Mersin Demiryolu yapımını üstlenen Fransız demir yolu şirketi(Adalı, 1944) şimendifer hattının her iki yanına süs olarak okalıptüs ağacını dikmiştir(Baytop, 1984). Osmanlı devletinde okalıptüs ağacının endüstriyel yönünden ziyade tıbbi ve aromatik yönünden faydalanılmıştır(BOA, 136-7). Sıhhat ağacı olarak da bilinen okalıptüs, Balkan savaşlarında bazı hastalıkların tedavisinde yararlanılmıştır(BOA, 663 - 3 - 118).Başlangıçta yalnızca süs bitkisi olarak görülse de bataklık kurutmadaki etkin rolü(Etikan & Kayabaşı 2006), sayesinde sıtma ile mücadelede kullanılmıştır(Özcan vd. 2017).

Osmanlı Devletinde ormanlar herkesin ortak malı kabul edildiğinden halkın kullanımına açıktı. Tanzimat döneminde kadar devam eden bu anlayışa göre ihtiyacı olan herkes ormandan kolaylıkla faydalanmaktaydı. Fakat bu durum ormanların korunmasız kalmasına ve tahribatına neden olmaktaydı. Avrupa’nın birçok ülkesinde ormanın korunmasına yönelik uygulamalar çok önceden başlamıştı. İtalya (BCA, 30-10-0-0 / 200 - 362 – 8, 238, 09.04.1929-2), Fransa (BCA, 30-10-0-0 / 200 - 362 – 8, 238, 09.04.1929-7), Almanya((BCA, 30-10-0-0 / 200 - 362 – 8, 238, 09.04.1929-8).) ve Avusturya (BCA, 30-10-0-0 / 200 - 362 –8, 238, 09.04.1929-) gibi ülkelerde ormanları koruma görevi orduya verilmişti. Böylece bu ülkeler ormanların gelişigüzel kullanılmasını ve tahribatını önlemeyi başarmışlardı.

Tanzimat’tan itibaren Osmanlı Devleti’nde de Fransa’dan uzmanlar getirilerek orman ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır(Polatoğlu, 2021). Ziraat-ı Fenniye Heyeti Reisi Aram Efendi 1894 yılında “Okalıptüs ağacının yetiştirilmesi ve fidanları” adında bir araştırma yayınlarak okalıptüs dikiminin yaygınlaştırılmasını amaçlamıştır(BOA, 290-21,3). Bu kapsamda Edirne ve Cezayir’de denemek amacıyla Avrupa’dan okalıptüs tohumu istenmiştir(BOA, 521-41,1). Tohumların gelmesiyle ilk deneme ekimleri adı geçen vilayetlerde başlamıştır(BOA,3-30,1). Bunun dışında 1898 yılında okalıptüsün killi ve kumlu toprakta da yetiştirilebileceği konusunda bir çalışma yapılmış(BOA, 591,1,1) ve Yalova’da da yetiştirilebileceği kanısına varılmıştır(BOA,440-117,1). Çiftlikat-ı Humayunda(saray çiftliği) da okalıptüs fidanı yetiştiriciliği denenmiştir(BOA, 565-80,1). Suriye’de Resulayn ve Bisan bölgelerinde devlet eliyle yetiştirilmesi teşvik edilmiştir(BOA, 586-42). Hayfa’da okalıptüs ormanı oluşturulmuştur(Kürekli, 2009). Aslında Osmanlı Devleti bu ağacın yetişme alanına uygun olduğunu ön gördüğü bütün Akdeniz havzasında okalıptüs fidanı dikimi için çalışmalar başlatmıştır. Ayrıca Sana, Hudeyde, Taiz(BOA, 1-86)Basra, Eski Şam (Busra)(BOA,5474),

Mora(BOA, 12-80) gibi merkezlerde okaliptüs ormanı oluşturma çalışmaları yapılmıştır. Bunların dışında Trabzon'da Vakfikebir bölgesinde de dikimi denenmiştir(BOA, 46-93).

II. Meşrutiyet döneminde ise Avrupa'ya eğitim amaçlı öğrenciler gönderilmek suretiyle ormancılık meselesi daha ciddi bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. 1901 Orman Mekteb-i Alisi açılarak ormancılığa yönelik eğitim kurumları hayata geçirilmiştir(Nizamoğlu, 2024). Fakat Balkan savaşları, I. Dünya savaşı ve ardından Milli Mücadele süreci ormanlara yönelik faaliyetlerin aksamasına neden olmuştur(Polatoğlu, 2021). Milli mücadele döneminde TBMM açıldıktan sonra tahrip olan ormanlar ve mevcut ormanların idaresi için bir orman mektebi kurulması gerektiği fikrinden hareketle orman mektebi nizamnamesi düzenlenmiştir. Bu nizamnameye göre Kastamonu'da yatılı orman mektebi açılması öngörülmüşse de dönemin şartları bu fikrin uygulanmasına imkân vermemiştir(Nizamoğlu, 2024).

3.2.Cumhuriyet Döneminde Ormana Bakış

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk, “Ormanlarımızın memleket iktisadiyatında pek mühim tesirleri vardır. Memleket umumi servet ve sıhhat nokta-i nazarından da ormanlarımızı asri tedbirlerle iyi bir halde bulundurmak, tevsi etmek ve azami faydayı temin eylemek esas düsturlarımızdan biridir” diyerek ormanlar konusunda önemli çalışmalar başlatılacağını işaret etmiştir(Cin, 1978). Buradan hareketle ormana yönelik birçok düzenleme yapılmış, ormanın kontrolü ve işletilmesi devlet kontrolüne alınmıştır(Polatoğlu, 2021). Örnek çiftlikler kurmak ve yabancı orman uzmanları getirmek suretiyle tarımın diğer birimlerinde olduğu gibi ormancılık konusunda da modern yöntemlerin uygulanması ve tanıtılması hedeflenmiştir. Öyle ki ormancılığa yönelik politikalar hükümet programlarında da yerini bulmuştur(Polatoğlu, 2021).

Öte yandan yeni kurulan ülke sanayi alanında da kendini geliştirmek zorundaydı. Temel ihtiyaçların karşılanması için orman ürünlerine ihtiyaç vardı. Söz gelimi düşmanın çekildiği köy ve kasabaların tamiri için kereste fabrikası, kâğıt ve suni ipek için selüloz fabrikası, kalem fabrikası gerekmekteydi. Bu ve benzeri ihtiyaçların karşılanması için ormanlardan kesim yapmak gerekiyordu. Fakat ülkemizin o dönemde genel olarak orman varlığı %12 civarındaydı(Polatoğlu, 2021). Bütün bunların üstüne bir de maden sanayiindeki gelişmeler ve ihtiyaçlar daha çok orman kesimi demekti. Hal böyle olunca mevcut ormanları korumak için alternatif yollar düşünölmeye başlandı. Yapılan araştırmalar neticesinde okaliptüs ağacının ülkenin ihtiyacı olan orman sanayiine yönelik beklentileri karşılayabileceği ve mevcut ormanların muhafazasında etkili olabileceği kanaatine varılmıştır. Buradan hareketle memleket dâhilinde okaliptüs ormanın yaygınlaştırılması için çalışmalar başlatılmıştır.

3.3.Cumhuriyet Dönemi Okaliptüs Yetiştiriciliği

Cumhuriyet'in ilanından sonra da okaliptüs ağacından bataklikların kurutulması yönünde faydalanılmıştır. Zira Cumhuriyet ilan edildiğinde en temel sorunlardan biri salgın hastalıklarla mücadele olmuştur. Bu salgın hastalıkların başında gelen sıtma ile mücadele için bataklikların kurutulmasına öncelik verilmiştir. Bu amaçla Profesör Benhard Adapazarı ve çevresinde okaliptüs yetiştirilmesi konusunda bir rapor hazırlayarak okaliptüs dikiminin yaygınlaşması için çalışmalar yapmıştır. Yine Dr. Marcus 1928 yılında pamuk çiftliği içinde okaliptüs yetiştirmeyi denemiş ve başarmıştır. Okaliptüs yetiştiriciliğine olan ilgi 1930'lu yıllara kadar bireysel çabalarla sınırlı kalmış devlet tarafından yeterli ilgiyi görmemiştir(Esen 2017:138). Endüstriyel yönü ancak (Göktaş, 2019) Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kurulmasından sonra fark edilmiştir. Maden ocaklarında okaliptüs ağaçlarından yapılan direklerin kullanılmasının daha ekonomik olduğu tespit edilince, 1937 yılından sonra devlet eliyle yaygınlaştırılmış ve okaliptüs ormanları oluşturulmaya başlanmıştır(Baya, 2013).

Cumhurbaşkanlığınca verilen talimatta “Memleketimizde günden güne gelişen maden işletme faaliyetlerinin direk ihtiyacının en müsait şekilde karşılanması düşünülmektedir. Okalıptüs ağacının bu ihtiyacı karşılayabileceği yapılan araştırmalar sonucu anlaşılmıştır” ifadelerine yer verilerek okalıptüs ağacı yetiştirilmesine dair İktisat Vekâletine bir tezkere hazırlatılarak(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,8) Ziraat, Dâhiliye, Sıhhat İçtimaiyat ve Muavenet ile İktisat Vekâletlerine yetki verilmiştir(BCA, 185 - 276 – 17,18). Bu kapsamda Ziraat vekâletinin görevlendirdiği Avusturyalı uzman R. Rartan tarafından memleketin farklı yerlerinde yetiştirilmesi konusunda çalışmalar başlatılmıştır(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,9). Söz konusu çalışmalar doğrultusunda hazırlanan rapor şöyledir:

“1. 30.6.1936 gün ve yazı işleri 6/2362 yazıda vilayetlere okalıptüs ağacı yetiştirilmesine önem verilmesi ve bu yüksek yurt işinin layık olduğu önemle takibi ve okalıptüs yetiştirecek yerlerin tespiti ve yetişmesi muhtemel olan yerlerde de denemeler yapılması tamim edilerek bu tamim sık sık yinelenerek takip edilmiş ve vilayetlerden gelmesi bugün bitmiş olan cevaplara göre aşağıdaki neticeye varılmıştır:

a) Yurdumuzda Muğla, Zonguldak, Tokat, Çanakkale, İçel, Sinop, Antalya, Aydın, İzmir, Gaziantep, Rize, İstanbul, Maraş ve Manisa vilayetlerinde okalıptüs ağacı yetiştirebilecektir. Bu vilayetlerde yapılan tetkik ve tecrübeler olumlu sonuç vermiş ve her vilayet bütçesi nispetinde fidanlık yerleri tedarik ederek işe başlamışlardır.

b) Bazı vilayetler okalıptüs tohumu ekerek yetiştirme tecrübelerine teşebbüs etmişlerse de iklim itibarı ile başarılı olamamışlardır.

c) Tohum ekme tecrübeleri yapamayan bazı vilayetlerde vilayetlerinin okalıptüs ekimine müsait olup olmadığını bilmemektedirler.

2. Okalıptüs yetiştirmeğe müsait olan vilayetlerin faaliyetleri takip edilmektedir. Neticesi ayrıca arz olunacaktır.

3. Yüksek buyruklarınızda Ziraat vekâletince fenni tetkikat yapılarak okalıptüs yetiştirme mıntıklarının tespiti de yazılı olduğu halde bazı vilayetlerden alınan yazılara göre Ziraat vekâletince henüz böyle bir teşebbüs yapılmamış olduğu ve tohum tedarik edemedikleri için tecrübe yapamayan bu vilayetlerin müteredit vaziyette kaldıkları anlaşılmıştır(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,6).

İşin vekâletimizce daha ehemmiyetli bir surette takip edilebilmesi için birinci maddenin a fıkrasında okalıptüs yetiştirmeğe müsait oldukları arz edilen vilayetlerin iklimlerinin fenen okalıptüs yetiştirmeye müsait olup olmadığının ve diğer vilayetlerden hangilerinde tecrübe yapılmak icap ettiğinin Ziraat vekâletince tespit edilerek dâhiliye vekâletine bildirilmesi(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,7)”.

Yukarıda bahsedilen çalışmadan hareketle Antalya ilinin kuzey kenarlarında mevcut olan okalıptüslerden bir orman oluşturulması konusunda Ziraat vekâleti ve Antalya valiliği bir çalışma başlatmıştır. Buna göre; Kırkgöz bataklıkları civarının okalıptüs ormanı yetiştirmeye müsait olduğu, Antalya’nın 5 kilometre doğusundan denize dökülen Düden ırmağının iki tarafında(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,10) yapılan demelerde bu bölgede bir okalıptüs ormanı yetiştirilebileceği görülmüştür. Ayrıca Serik ve Manavgat kazalarında çorak arazide okalıptüs dikimi yapılabileceği gibi Finike civarında da orman oluşturmaya müsait olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan İspanya’da bulunan mühim madenleri işleten Penarroja şirketinin “okalıptüs orman işletmesi” teknik izah namesi Türkçeye çevrilmiştir. Sonuç itibarı ile memleketimizde okalıptüs ormanlarının yetiştirilip yaygınlaştırılmasının hem maden işletmeciliği hem ticari hem de sıhhi açıdan faydalı olacağı kanaatine varılmıştır(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,11).

Yine söz konusu rapora istinaden memleketimizde okaliptüs ağacının yetiştirilmesi için vilayetler nezdinde yapılan takibata dair Dâhiliye vekâletinin çalışmasına göre; bu ağacın 15 kadar vilayette yetişebileceği tecrübe ile anlaşılmış bazı yerlerde ise tecrübelerden menfi netice alınmıştır. Bazı vilayetlerde ise tohum bulunamadığından deneme yapılamamıştır (BCA, 185 - 276 - 17,5). Öte yandan Ziraat vekâleti okaliptüs ağacının yetiştirilmesi ve çoğaltılması için Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi profesörlerinden Dr. Çermak ile asistanı Dr. Asaf'ı Akdeniz bölgesinde araştırma yapmak üzere görevlendirmiştir (BCA, 80 - 99 - 2). Ayrıca üç orman mühendisinin daha Dr. Çermak'ın tespit edeceği bölgelerde çalışmalar yapması için görevlendirilmesi ön görülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda Payas'tan İzmir'e kadar olan sahanın okaliptüs yetiştirmeye müsait olduğu anlaşılmıştır (BCA, 80 - 99 - 3). Buralarda okaliptüs ağaçlama işi için fidanlıklar kurulması faaliyetleri başlatılmıştır (BCA, 80 - 99 - 4). Daha çok Güney Ege ve Akdeniz bölgesinde yaygın olarak görülen okaliptüs ormanlarının yetiştirme özellikleri ve uygun iklim araştırması yapılarak orman genel müdürlüğü öncülüğünde Karadeniz bölgesinde ekimi için çalışmalar yapılmıştır (BCA, 80 - 99 - 13).

Okaliptüs fidanlıkların oluşturulabilmesi için Ziraat vekaleti uzmanları tarafından yukarıdaki raporlar ışığında okaliptüs ağacı ile ilgili bilimsel araştırmalar yapılarak biyolojik özelliği ve yetiştirme alanlarının belirlenmesi amacıyla etüdler hazırlanmıştır. Bu etüdlere okaliptüsün anavatanı ve en yaygın olduğu ülkeler hakkında bilgi verilmiştir. İklim özelliklerine değinilerek şöyle açıklama yapılmıştır: Okaliptüsler oldukça sıcak iklime ve bol güneş ışığına ihtiyaç duyarlar. Kışın ılıman bir hava isteyen okaliptüsler bazı uzmanlar -12 dereceye kadar soğuk havaya dayandıklarını iddia etseler de en fazla -5 derece soğuğa dayanabilirler. Garganta türü okaliptüsler -7 dereceye kadar soğuğa dayanabilir. Okaliptüsler için müsait hava ısısı en fazla 39-42 derece asgari 2-3 derece arasındadır. Arazi özellikleri olarak mineral bakımından çok zengin topraklarda yaşayabileceği söylenece de okaliptüsler orta zenginlikte topraktan hoşlanırlar. Şist ve killi topraklar okaliptüs yetiştiriciliğine uygun değildir. Genellikle granitli silisli toprak yapısında daha iyi yetişirler. Derin ve gevşek topraklardan hoşlanırlar. Her ne kadar deniz kenarında yetişseler de tuzlu arazi bu ağaçların gelişmesine engeldir. Birçok cinsi yetiştirmekle birlikte ülkemizde daha çok iki cins üzerinde durulmuştur (BCA, Yer Bilgisi: 185 - 276 - 17,12). Rostrata ve globulus. Ülkemizde yetiştirmeye müsait bir tür olan Rostrata, öz kısmı kırmızı olan güzel bir ağaçtır. Derin topraklardan hoşlanır. Fakat kolay yarılmaya meyillidir. Globulus türü rostrataya nazaran daha nazik ve daha fazla yetiştirme imkânı bulmaktadır. Kökleri çok derine inmediğinden bataklık alanlarında daha çok yetişirler. Kısa sürede bataklıkta kuruturlar. Rengi kurşuni olduğu için rostrata kadar güzel değildir. Ama daha sert ve yarılmaya meyilli yoktur (BCA, Yer Bilgisi: 185 - 276 - 17,13).

Yetiştirme: okaliptüsler senelik ortalama büyüme derecesi iklim ve arazi şartlarının az veya çok müsait olmasına nazaran pek muhavvildir. Okaliptüslerin yetiştirilmesi için uygun bölgelerde senelik büyüme hızı 0.80 metredir. Hektar başına 2000 ağacı olan bir fidanlığın doğal azalma sonucu söz konusu hektar başına 1800'e düşecektir. Bu kadar ağacın hacmi her sene 10metre küp artacaktır. 12 senede 120 metre küp hektar başına elde edilir. Fakat bu ağaçların hepsi maden ocaklarında kullanılmaya uygun değildir. Uygun olmayanlar yakacak olarak kullanılırlar. Hektar başına 72 metreküp maden için ağaç elde edilmesi yeterlidir (BCA, Yer Bilgisi: 185 - 276 - 17,14).

Ağaç dikilecek olan sahanın genişliği: her sene 60.000metreküp ağaç elde etmek talep edilirse, her sene 60.000/72=833.33 hektarlık bir sahanın işletilmesi icab eder. Kesim her 12 senede bir yapılır ve okaliptüs ormanının senelerce devam etmesi arzu olunursa 833.33X12=10.000 hektarlık bir sahanın işletilmesi gerekmektedir (BCA, Yer Bilgisi: 185 - 276 - 17,15). Bazı uzmanlar iklim ve arazi şartlarının uygun olduğu durumlarda hektar başına daha sık dikim yapabileceğini ve kesiminin 8 yılda bir yapılabileceğini kabul etmektedirler.

Buna göre bir hektardan elde edileceği tahmin olunan 72 m³ ağacın yetiştirilmesi için 8 sene yeterli olduğu takdirde ekilecek olan saha 833,33X8=6,666'ya iner. Bu son tahminler son derece hüsnu niyetli olup Garganta'daki okaliptüs ormanlarında elde edilen sonuçların çok üstündedir. Mesela Portekiz'de okaliptüslerin yetiştirilmesi için iklim çok müsait ise de hektar başına ve senede yukarıda söylediğimiz 10m³ den daha fazla ağaç elde edilmediğini biliyoruz (BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-17). Hektar başına ağaç adedi: hektar başına ağaç sıklığının 1800 olduğunu söylemiştik. (Başlangıçta 2000). Bu rakamı tamamen normal ve kabule şayan bulmaktayız(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-14).

Yetiştirme özelliklerinin yanı sıra okaliptüs kömürü ile yaygın olarak kullanılan meşe kömürünün kıyaslaması yapılmıştır. Özellikle dönem itibarı ile kullanılan gazogene motorunun çalıştırılmasında okaliptüs kömürünün meşe kömüründen daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan yukarıda özellikleri verilen okaliptüs türlerinden eucalyptus globulusun yapraklarından kaliteli okaliptüs yağı elde edildiği, eucalyptus rostratanın ise kömür bakımından daha verimli olduğu belirtilmiştir (BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-16).

Okaliptüsün bakımına da değinilerek okaliptüs fidanlıklarının toprağı iyi sulanması gerektiği, orman korucularının okaliptüs bölgelerine özenli bakılması gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca okaliptüs tarımının istihdam açısından da faydalı olacağı okaliptüs tarımı için her yıl 200 işçi 850 kadın ve çocuk çalıştırılabileceği vurgulanmıştır(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-15).

Türkiye'de yetiştirme alanları, yetiştirilecek türler, toprak özellikleri, iktisadi getirisi ve istihdam gibi özellikler göz önüne alınarak Orman genel müdürlüğünün çalışmaları neticesinde 1939 yılında Tarsus'un Karabucak köyünde ilk okaliptüs ormanı oluşturulması çalışmaları başlatılmıştır(Toker, 1952). Bu amaçla Karabucak köyü civarında kamulaştırma yapılmıştır(BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-1). Fakat kamulaştırma sırasında çeşitli sorunlar yaşanmış, toprak sahipleri bazen kamulaştırma bedelinin tarafına ödenmediği gerekçesiyle şikâyetçi olurken bazen de kamulaştırma bedelini düşük bularak şikâyetçi olmuşlardır(BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-2). Toprak sahipleri istimlak ile ilgili sorunları gerek başbakanlığa mektupla bildirerek gerekse konu ile alakalı mahkemeye başvurmak suretiyle haklarını arama yoluna gitmişlerdir (BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-3). Diğer taraftan okaliptüs tarımının yaygınlaşması iktisadi gelecek vaad etmesi nedeniyle devletin teşebbüslerinin yanı sıra bireysel olarak da okaliptüs ormancılığı teşebbüslerine yöneltmiştir. Ceyhan'ın Büyük Mangıt köyüne Yusuf Yörüktümen'in talebiyle beş bin okaliptüs fidanı gönderilmiştir(BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17,11).

Okaliptüs ormanlarının yaygınlaştırılması, yetiştirilmesi ve korunması hususları devlet eliyle katı kurallar koyulmak suretiyle sürdürülmüştür(BCA, Yer Bilgisi: 244 - 11 – 9). Devlet üretme çitliklerinde bulunan okaliptüs ormanlarını izinsiz kesim, yakma vs. eylemlerde bulunanlar takibata uğramış ve para cezasına bazen de hapse mahkûmedilmişlerdir(BCA, Yer Bilgisi: 244 - 11 – 9-3).Ülkemizde Okaliptüs yetiştiriciliğinde devletin rolü her zaman üst düzeyde olmuştur.

4. SONUÇ

Ana vatanı Avusturalya olan okaliptüs son iki yüzyılda dünya geneline yayılmaya başlamıştır. Anadolu topraklarına 19. Yüzyılın son çeyreğinde giren okaliptüs hoş kokusu ve görüntüsü nedeniyle süs bitkisi olarak nitelendirilmiştir. Tıbbi ve aromatik yönü kısa sürede anlaşılan okaliptüs, sıhhat ağacı olarak adlandırılmış ve Balkan savaşlarında bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. Öte yandan hızlı büyümesi, bünyesinde fazla su tutması gibi özellikleri nedeniyle bataklık kurutmada da etkili olduğu görülmüştür. Osmanlı Devleti okaliptüs dikiminin denenmesi ve yaygınlaştırılması için Avrupa'dan tohum getirtmiştir. Saray çiftliklerinde ilk denemeler yapılmıştır. Her ne kadar ilk denemeler Edirne ve

Cezayir’de başlatılmış olsa da Akdeniz havzası ve Yemen çevresinin yetiştirmek için daha uygun olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da okaliptüsler bataklık kurutma işlevi için yaygınlaştırılmış sıtma ile mücadelenin esas unsuru olarak kabul edilmiştir. Ancak Cumhuriyetin sanayi hamlelerinde orman sanayisine ihtiyaç duyulunca orman mevcudunu muhafaza ederek lazım gelen hammadde ihtiyacını karşılamak için araştırmalar yapılmış çözüm yolları aranmıştır. Özellikle de Maden Tetkik Arama Enstitüsü’nün kurulması ve maden ocaklarının açılmasında direk ihtiyacının hemen karşılanmak zorunda olunması bu arayışı hızlandırmıştır. Bu arayışlar çerçevesinde okaliptüs ağaçlarından yapılan direklerin uygun olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar ve hazırlanan raporlar neticesinde ülkemizde eucalyptus globulus ve eucalyptus rostrata türlerinin yetiştirilmesinin uygun olduğu anlaşılmıştır. Burdan hareketle Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk’ün talimatıyla İktisat, Dahiliye, Ziraat, Sıhhat İctimaiyat ve Muavenet vekaletleri görevlendirilmiştir. Fransa’dan ve Avrupa’nın farklı ülkelerinden uzmanlar getirtilerek memleketin bütün bölgelerinde okaliptüs yetiştirme çiftlikleri kurulmuştur. Ege bölgesinden başlayıp güneyde bütün Akdeniz’i içine alan sahada daha verimli okaliptüs yetiştiği tespit edilerek buralarda okaliptüs ormanı oluşturulmuştur. İlk okaliptüs ormanı Tarsus’un Karabucak köyünde yetiştirilmiştir. Bu orman aynı zamanda ülkemizde endüstriyel ormancılığın ilk örneği sayılabilir.

Okaliptüs ormanlarının yaygınlaşması ve ekonomik değerinin artması nedeniyle okaliptüs yetiştiriciliği yalnızca devlet eliyle değil özel sektör tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Bu durum daha bilimsel ve verimin yüksek olduğu okaliptüs yetiştiriciliğinin de önünü açmıştır. Kullanım alanlarının artmasıyla devlet ve özel sektör yatırımları çoğalmış ve okaliptüs yetiştiriciliği ülkemizde zaman içerisinde daha fazla önem kazanan bir tarım ve ormancılık faaliyetine dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BCA, 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Yer Bilgisi: 200 - 362 – 8, Dosya, Ek: 238, Belge Tarihi: 09.04.1929-5.

BCA, 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Yer Bilgisi: 200 - 362 – 8, Dosya, Ek: 238, Belge Tarihi: 09.04.1929-6.

BCA, 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Yer Bilgisi: 200 - 362 – 8, Dosya Ek: 238, Belge Tarihi: 09.04.1929-7.

BCA, 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Yer Bilgisi: 200 - 362 – 8, Dosya Ek: 238, Belge Tarihi: 09.04.1929-8.

BCA, Yer Bilgisi: 244 - 11 – 9, Kurum: 30-11-1-0 / BAKANLIKLARARASI TAYİN DAİRE BAŞKANLIĞI, Belge Tarihi: 29.03.1954.

BCA, Yer Bilgisi: 244 - 11 – 9-3, Kurum: 30-11-1-0 / BAKANLIKLARARASI TAYİN DAİRE BAŞKANLIĞI, Belge Tarihi: 29.03.1954.

BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-1, Dosya Ek: E12, Kurum: 30-1-0-0 / BAŞBAKANLIK ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 29.01.1946.

BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-2, Dosya Ek: E12, Kurum: 30-1-0-0 / BAŞBAKANLIK ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 29.01.1946.

BCA, Yer Bilgisi: 80 - 503 – 3-3, Dosya Ek: E12, Kurum: 30-1-0-0 / BAŞBAKANLIK ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 29.01.1946.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-1, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-10, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-11, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-12, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-13, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-14, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-15, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-18, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-2, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-3, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-4, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-5, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-6, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-7, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-8, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:185 - 276 – 17-9, Dosya Ek: 217, Kurum: 30-10-0-0 / MUAMELAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Belge Tarihi: 02.01.1945.

BCA, Yer Bilgisi:80 - 99 – 13, Dosya Ek: 217-33, Kurum: 30-18-1-2 / KARARLAR DAİRE BAŞKANLIĞI (1928-),Belge Tarihi: 10.12.1937.

Başkanlık Osmanlı Arşivi

BOA, Yer Bilgisi : 290 – 21,3, Kurum : Y..A...HUS., Belge Tarihi : H-05-08-1311.

BOA, Yer Bilgisi: 12-80, Kurum: KB.MAA.FE., Belge Tarihi: M-02-11-1921.

BOA, Yer Bilgisi: 136-7, Kurum: DH.İD., Belge Tarihi: H-20-03-1330.

BOA, Yer Bilgisi: 1-86, Kurum: Y.PRK.UM., Belge Tarihi :H-23-03-1297.

BOA, Yer Bilgisi: 3 – 30, Kurum : İ.OM., Belge Tarihi: H-17-08-1313.
BOA, Yer Bilgisi: 440-117,1, Kurum: ML.EEM., Belge Tarihi: R-26-03-1319.
BOA, Yer Bilgisi: 46-93, Kurum: DH.İD., Belge Tarihi :H-11-11-1332.
BOA, Yer Bilgisi: 521 – 41, Kurum : ŞD., Belge Tarihi: H-16-07-1313.
BOA, Yer Bilgisi: 54-274, Kurum: DH.,ŞFR., Belge Tarihi :H-23-09-1333.
BOA, Yer Bilgisi: 565-80, Kurum: ML.EEM., Belge Tarihi :R-07-07-1322.
BOA, Yer Bilgisi: 586-42, Kurum: ML.EEM., Belge Tarihi: R-20-12-1322.
BOA, Yer Bilgisi: 589-1,1, Kurum: HR.TO., Belge Tarihi: M-05-04-1898.
BOA, Yer Bilgisi:663 - 3 – 118, Kurum:110-9-1-7 / BALKAN HARBI (1912-1913), Belge Tarihi: 27.04.1913.

Telif ve Tetik Eserler

- Adalı, F. (1944). *Sağlık ağacı okaliptüs*. Ülkü Basımevi, İstanbul.
- Atakan, E. (2017). *Cumhuriyet dönemi sıtma mücadelesi (1923-1956)*, Ankara Üniversitesi
- Baya, S.& İvrendi, C. (2023). Bayram duman Tarsus Karabucak (okaliptüs) ormanı. *İçel Dergisi*, 3(1), 42-46.
- Baytop, T. (1984). *Türkiye’de bitkiler ile tedavi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3255, Eczacılık Fakültesi No: 40, Saral Matbaacılık, İstanbul.
- Boydak, M. Ertaş, A. & Çalışkan, S. (2007). *Türkiye’de sürdürülebilir ormancılık ve endüstriyel plantasyonların sürdürülebilir ormancılıktaki yeri*. Orman Kaynaklarının İşlevleri Kapsamında Darboğazlar Çözüm Önerileri ve Öncelikler (Bottlenecks, Solutions and Priorities in the Context of Functions of Forest Resources) sempozyumu bildiri kitapçığı s. 121-135, İstanbul.
- Cin, H. (1978). Tanzimat’tan sonra Türkiye’de ormanların hukuki rejimi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (35), 1: 311-79.
- Etikan, S.& Kayabaşı, N. (2006). Okaliptüs (*eucalyptus camaldulensis dehnhardt*) ağacının yapraklarından elde edilen renkler ve bu renklerin bazı haslıkları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, (10-2),153-161.
- Gazogene sistemleri: savaş zamanı gerekliliği ve yenilik. <https://www.tbauto.org/post/gazog%C3%A8ne-systems-wartime-necessity-and-innovation>: Erişim Tarihi:25.01.2025.
- Göktaş, Ö. & Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, (2), 1, 137.
- Gürses, M.K., Öztürk, A., Eylem M. & Özkurt, N. 1999. *Okaliptüste (E. camaldulensis Dehn.) sulama denemesi*. Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü, ISSN: 1300-7912, Tarsus.
- Konukçu, M. 2001. *Ormanlar ve ormanlarımız*. DPT Yayını No. 2630, Ankara.
- Kürekli, R.(2009). *Hayfa kazasında sosyo-ekonomik yapı (1900-1914)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Nizamoğlu, A.(2024). Osmanlı'dan Cumhuriyete orman Mekteb-i Âlisi (1909-1934). *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*. (25)2: 521-571.
- Özcan, M., Akpınar A. & Çitil, B.E. (2017). On dokuzuncu yüzyıl sonu yirminci yüzyıl başında sıtmayla mücadele çalışmaları: Muğla örneği sıtmayla mücadele. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Dergisi*; 4(3), 7-12.
- Özgün, C.(2013). Osmanlı ağaç kültüründe yeni ve egzotik bir tür: okalıptüs. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII/26, 5-29.
- Öztürk, A. (1994). *Çukurova bölgesinde okalıptüs işletmeciliğinin yapısı ve ekonomisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü Çukurova Üniversitesi.
- Polatoğlu, M. G. (2021). Türkiye'de 1923-1945 döneminde uygulanan ormancılık politikaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 3, 971-999.
- Toker, R.(1937). Türkiye'de okalıptus (e. rostrata) ün maden direği bakımından teknik özellikleri hakkında araştırmalar. *Orman ve Av*, (10), 11-12, Ankara.

Research Article

**Eucalyptus Cultivation in Turkey and the Spread of Eucalyptus Forests
(1936-1945)**

*Türkiye’de Okaliptüs Yetiştiriciliği ve Okaliptüs Ormanlarının
Yaygınlaştırılması (1936-1945)*

Neslihan BOLAT BOZASLAN

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This study addresses eucalyptus cultivation and forestry as a reflection of the Turkish state's perspective on forestry policies from the Ottoman Empire to the Republic. In the Ottoman Empire, forests were considered the common property of everyone, thus open for public use. According to this understanding, which continued until the Tanzimat period, anyone in need could easily benefit from the forest. However, this situation led to the forests being left unprotected and subjected to destruction. In many European countries, practices aimed at forest conservation had begun long before this (BCA, 30-10-0-0 / 200 - 362 – 8, 238, 09.04.1929-2). Starting from the Tanzimat, regulations related to forests were established in the Ottoman Empire by bringing in experts from France (Polatoğlu, 2021). Aram Efendi, the head of the Agricultural Technical Committee, published a research paper in 1894 titled "The Cultivation of the Eucalyptus Tree and Its Seedlings," aiming to popularize eucalyptus planting (BOA, 290-21,3). In this context, eucalyptus seeds were requested from Europe for testing purposes in Edirne and Algeria (BOA, 521-41,1). With the arrival of the seeds, the first trial plantings began in the aforementioned provinces (BOA, 3-30,1). Additionally, a study conducted in 1898 indicated that eucalyptus could also be grown in clay and sandy soils (BOA, 591.1.1), and it was concluded that it could also be cultivated in Yalova (BOA, 440-117,1). Eucalyptus seedling cultivation was also attempted at the Humayun Farm (the palace farm) (BOA, 565-80,1).

After the proclamation of the Republic, Atatürk indicated that "Our forests have significant effects on the country's economy. It is one of our fundamental principles to maintain, expand, and ensure the maximum benefit from our forests in good condition with modern measures from the perspective of national wealth and health" (Cin, 1978). Following this, many regulations regarding forests were established, and the control and management of forests were brought under state control (Polatoğlu, 2021). It was aimed to implement and promote modern methods in forestry, as in other agricultural sectors, by establishing model farms and bringing in foreign forestry experts. Policies related to forestry have found their place in government programs (Polatoğlu, 2021). On the other hand, the newly established country had to develop itself in the industrial sector as well. There was a need for forest products to meet basic needs. For instance, a sawmill was required for the repair of villages and towns from which the enemy had retreated, as well as a cellulose factory for paper and artificial silk, and a pencil factory. To meet such needs, it was necessary to cut down trees in forests. However, at that time, the general forest cover in our country was around 12% (Polatoğlu, 2021). In addition to all this, developments in the mining industry meant more deforestation. Given this situation, alternative ways to protect existing forests began to be considered. As a result of the conducted research, it was concluded that eucalyptus trees could meet the

country's expectations for forest industry needs and could be effective in conserving existing forests. Based on this, efforts were initiated to promote the widespread planting of eucalyptus forests within the country.

Methods

This study utilized the methods and techniques commonly used in historical research. Based on this, the topic was determined and limited in scope. Bibliographic works related to the topic were reviewed. Data obtained from this review were recorded using the source card method. Articles pertinent to the topic were examined, and notes were also taken using the source card method. Accessing the State Archives website, the General Directorate of State Archives, the Republic Archive, and the Ottoman Archive were selected to check for the existence of archival documents related to the subject. The found documents were examined, recorded, and placed in other filing folders. After completing the preparation phase, the writing phase began. During this stage, the cards were reviewed, grouped according to their subjects, and writing commenced within the framework of historical text writing methods. The findings obtained as a result of the research are presented below.

Results and Discussion

The eucalyptus, native to Australia, began to spread worldwide in the last two centuries. It was introduced to the lands of Anatolia in the last quarter of the 19th century and was classified as an ornamental plant due to its pleasant fragrance and appearance. The medicinal and aromatic properties of eucalyptus were quickly recognized, leading it to be referred to as the tree of health, and it was used in the treatment of various diseases during the Balkan Wars. Additionally, due to its rapid growth and ability to retain a large amount of water, it was found to be effective in draining swamps. The Ottoman Empire imported seeds from Europe to test and promote the cultivation of eucalyptus. Initial trials were conducted in palace farms. Although the first trials were initiated in Edirne and Algeria, it was determined that the Mediterranean basin and the surrounding areas of Yemen were more suitable for its cultivation.

After the establishment of the Republic of Turkey, eucalyptus trees were widely promoted as a key element in the fight against malaria, functioning to drain swamps. However, as the Republic embarked on industrial initiatives, the need for forestry increased, prompting research into ways to meet the raw material requirements while preserving the existing forest resources. The establishment of the Mineral Research and Exploration Institute and the urgent need to open mining sites accelerated this search. As a result of the research conducted, it was determined that the cultivation of the *Eucalyptus globulus* and *Eucalyptus rostrata* species was suitable in our country. In this context, under the directive of President Mustafa Kemal Atatürk, the Ministries of Economics, Interior, Agriculture, Public Health, and Social Assistance were tasked with this initiative. Experts were brought in from France and various European countries to establish eucalyptus cultivation farms throughout the nation. It was identified that more productive eucalyptus could be grown starting from the Aegean region and encompassing the entire Mediterranean in the south, leading to the creation of eucalyptus forests in these areas. The first eucalyptus forest was cultivated in the village of Karabucak in Tarsus. This forest can be considered the first example of industrial forestry.